

Kornai – a kortársak szemével

Előző számunkban ezzel a címmel közöltünk összeállítást Kornai János 70. születésnapja alkalmából. Chikán Attila írását is ott terveztük közreadni. Ezúttal nem a nyomda, hanem az Internet ördöge miatt Chikán Attila válasza körkérdésünkre csak most kerülhet az olvasók elé. A késedelemért elnézést kérünk.

1. *A francia Becsületrendtől a vezető folyóiratok hivatkozásáig a világ számtalan tanújelét adta Kornai János tudományos teljesítménye elismerésének. Mit jelent személyesen az Ön számára Kornai munkássága? 2. Mi lehet a titka annak, hogy egy kis ország – történelmi okokból is leküzdhetetlennek tűnő – korlátai közül kitorve, Kornai Jánosnak sikerült kivételes súlyra szert tenni ebben az „amerikai tudományban”? 3. A Nagy Generáció, a mai ötvenévesek számára Kornai művei meghatározó intellektuális élményt jelentettek. Hogyan értékeli Kornai hatását az utánuk következő nemzedékre, a mai huszon- és harmincévesekre?*

1. Kornai János munkássága két vonatkozásban is alapvető szakmai élményt jelentett és jelent számomra. Az egyik tartalmi jellegű: már viszonylag korán hallatlanul sokat tanultam tőle a szocialista gazdaság működéséről. Ez mind személyes alapállásomat, mind saját szakmai tevékenységemet igen nagy mértékben befolyásolta, az Anti-equilibrium olvasása után, lényegében a hetvenes évek elejétől. Kornaitól származó szellemi élményeim másik csokra a szakmai igényességhez, egzaktásra törekvéshez kapcsolódik. Ez az igényesség egyrészt a tudományhoz, illetve éppen választott aktuális témájához való általános hozzáállást jelenti, másrészt pedig az alkalmazott megközelítést, módszertant.

2. A Kornai János sikerét magyarázó tényezők közül számomra kettő emelkedik ki. Az egyik a fentiekben már vázolt megközelítés, amely lehetővé tette, hogy a közgazdaságtan főáramában dolgozó közgazdászok is elfogadják és követni tudják/akarják Kornai súlyosabb társadalmi töltetet hordozó mondanivalóját. Másrészt – az előző tényezőtől nem függetlenül – Kornai sikeréhez hozzájárult, hogy világszínvonalon tudta közvetíteni a szocialista gazdaságok működési kérdéseinek tudományos értékelését az ez iránt érdeklődő, de tartalmilag hiteles és módszertanilag elfogadható írásokban igencsak szűkölködő „nyugati világ” számára.

3. Sok éven keresztül tartottam egész éves kurzusokat a Rajk László Szakkollégiumban Kornai munkáiból: előbb főként az Anti-equilibrium, majd elsősorban A hiány alapján. A mai harmincasok számára ezek a művek alapvető szemléletformáló hatásúak voltak. A rendszerváltást követően természetesen csökkent az érdeklődés a diákok körében a „múlt rendszert” magyarázó művek iránt, ezek helyére Kornainak az átmenetet elemző írásai léptek. Tekintélye nem kisebbedett. Ezt más tényezők mellett az jelzi, hogy a Rajk kollégiumi gyűlése 1997-ben neki ítélte a Neumann János díjat, amelyet a kollégium három éve alapított a szakkollégium szellemi életére hosszabb távon, az egzakt társadalomtudományok területén legnagyobb hatást kifejítő tudós részére.

Chikán Attila